

הדרך אל ציון

(מהרהוריה של רוסייה-יהודית בארץ הישראלים החדשים)

רעיה (רחל) אפשטיין

מבוא: אפוקליפסה מתמדת

א וטופיית אוסלו, המכונה בשם-קסם מבטיח חיים – "שלום" ומביאה בכנפיה זרעי הרס ומוות, איננה רק פרדוקס, איחוד הבלתי-מתאחדים; זוהי דרך להפעלת הרגעש, שבמוקדם או במאוחר אמור היה לפלוט לבה בוערת. התהליך המדיני שנשען על אוטופיה זו, ושעדיין נראה בעיני רבים כתוצר של צירוף מקרים בלבד, הוא תוצאה הכרחית שהיא תחילת התגעשות הלבה הזאת. כל ניסיון לכוון אותה או להשתלט עליה באמצעות המשחקים והתמרונים הרגילים בפוליטיקה הישרא-לית, יוצר רושם טראגיקומי של אי-התאמה מחדרת למצב הקיים ולבעיות האמיתיות לגמרי הנובעות ממנו. נדמה כי המשתתפים במשחק הזה נעדרים כל מודעות למה שמתרחש מתחת לפני השטח: הם רוקדים ריקוד-ליצנים על-פני משטח דק ושביה, המכסה תהום וולקני שכבר החל פורץ; הם, קורבנות אונייה טרופה, מדמיינים שביכולתם עוד להשתלט על הסערה, בעוד שהאמת היא שהם וכולנו נישאים על גלי הים הסוער, גלי בריחת היהודים מעצמם.

יש הרואים במה שהולך ומתקרב מעין אפוקליפסה. אולם עלינו לזכור כי אנו היהודים, לעולם שרויים באפוקליפסה, אלא שבמקומות אחרים ובעת אחרת מצליחים אנו להתעלם מכך לזמן-מה, לפחות עד רגע האמת; רגע הצלצול המזהיר, רגע בו נקרע מעטה ההגנה מעל עינינו, המסתיר ומעוות הכל. רק אז אנו מתחילים להתבונן על המתרחש בעיניים פקוחות ולהכיר באמת הקשה, בדרך כלל כשזה כבר מאוחר

מדי. ובהזדמנות הראשונה אנו ממהרים לשוב ולהע-
רות על עינינו כסות מפני המציאות המאיימת.
אולי כעת אנו נוכחים לראות עין בעין כיצד נוצר
ומתהווה מצב דברים שאינו מאפשר יותר להתעלם
ולהתחבא מאחורי כיסויי-מגן. מצב בו אפילו סומים
לחלוטין שבינינו – נאלצים לפקוח עיניהם, ולהישאר
פקחים.

שתי גרסאות הציונות: הבחירה והבריחה

וְאָבּוֹא אֶל-הַגּוֹלָה תֵּל אֲבִיב הַיְשָׁבִים אֶל-נְהַר-כְּבֶר
וְאֲשֶׁר הִמָּה יוֹשְׁבֵים שָׁם וְאֲשֶׁב שָׁם שְׁבַעַת יָמִים
מִשְׁמִים בְּתוֹכָם:

יחזקאל ג: טו

ש הסבורים כי בימים קשים אלה חוזרת המדינה
שלנו אל הציונות אותה נטשה בימי שלום-אוסלו.
"זוהי מלחמה על הבית" נשמעת האמירה, לפחות
לרגע כתיבת שורות אלו. מלחמה על הבית. פירוש
הדבר הוא שאין זו "מלחמת שלום ההתנחלויות", כי
אם מלחמתנו על ישראל הקטנה והנחמדה, הממוקמת
בתוך הגבולות שלפני מלחמת ששת הימים, לפני כל
הדברים הרעים שכאלו עשינו ושהביאו עלינו את
ההרג, הדם, השכול והדמעות. לפני ה**כיבוש**.

יש המתכוונים למשהו אחר. יש אלה שה**בית**
מבחינתם זה לא רק תל-אביב, נתניה וחפיפה, כי אם
– לא פחות מהם – חברון, בית-אל, פסגות ועופרה.
יהודים אלה טוענים כי הם ממשיכים את מפעל
חייהם של מי שבנו את תל-אביב. במונן מסוים הם
בוודאי צודקים. אבל במונן אחר צודקים גם **יוסי**

ד"ר רעיה אפשטיין היא מרצה למדעי המדינה. פרסמה בעבר גם
בנתיב.

שריד, יוסי ביילין והפרופסור להיסטוריה **זאב שטרנהל**, הרואים בהתנחלויות כפירה בעיקרי האמונה הציונית.

הנחת היסוד ממנה יוצא מאמר זה היא שהציונות איננה אמת אחת ויחידה. ניתן להבחין בה שני כיוונים הפכים זה לזה, כשני נהרות הזורמים לקראת מטרות שונות, או שתי משאלות-לב שאין ביניהן מן המשותף. והנה נתחברו יחדיו הניגודים הללו תחת אותן חמש אותיות: בחירה ובריחה. הנהר האחד, ריאליסטי ומושרש עמוק בחייו ההיסטוריים והרוחניים של עם ישראל; השני אוטופי, תלוש ומנותק, ואינו קשור בשום דבר מקורי. האחד מבטא את החזרה לעצמנו, הנעשית מתוך **הבחירה החופשית** – ואילו השני מהווה **בריחה** מודעת (או לא) מן היהדות. בריחה המוצגת כמהלך דטרמיניסטי ש"אין לו אלטרנטיבה כלשהי".

הקו האחד משמעותו שיבת ציון, שאינה מוגבלת במגבלות העתים; הקו השני הוא ציונות נוסח עכשוויוזם, שיכול לקבל צורות ביטוי חילוניות או דתיות, שהן מנוגדות זו לזו למראית-עין בלבד. הראשון נשען על זיקתו הנצחית של עם ישראל לארצו, ועל-כן אינו זקוק לחיזוקים אידיאולוגיים ולחיזוקי האמונה הדטרמיניסטית (חילונית או פסור-דרדיתית) המנוגדת לרוח היהדות; ואילו השני לעולם מחפש אחר צידוקים מלאכותיים וזרים כדי לאפשר למדינה ההולכת ומצטמקת, תוך וויתורים על חבלי ארץ-ישראל, לא להיעלם כליל.

שני קווים או פירושים אלה של הציונות, אינם תואמים בהכרח את החלוקה המוכרת והמוגדרת, הקיימת כיום בין תנועות, מגזרים, ציבורים ומפלגות, אלא שניהם מצויים בתוך כל תנועה, כל מגזר, אף בתוך כל יהודי יחיד. שתי גרסאות אלו של הציונות נפגשו והשתזרו זו בזו במדינה שקמה בארץ-ישראל לאחר השואה: הן הגרסה המנותקת והאוטופית, והן הגרסה המחוברת למהות היהודית.

הגרסה שידה על העליונה, שחסידיה ברובם נמנים על המחנה המוסרי והרציונלי, אינם מסוגלים להסיק משנה לוגית פשוטה הנובעת מהנחת היסוד בה הם מאמינים, ולהתנהג על פי צו מוסרי התואם אותה: שהרי אם ישיבתנו בחברון היא כיבוש, אזי ישיבתנו בתל-אביב היא כיבוש שבעתים. אם בלת-מוסרי הוא מצדנו לשבת בבית-אל, אזי לשבת באשקלון וחיפה הוא שיא של חוסר מוסריות.

דא עקא שאויבינו יודעים להשתמש היטב-היטב בחוסר הרציונליות או איהעקביות המוסרית שלנו. וכך אנו עומדים נבוכים וחסרי אונים מול ההאשמות וההתקפות האכזריות שלהם, בלא יכולת ודרך להגן על עצמנו. לכותבת שורות אלו נדמה כי איהיכולת הזו נעוצה לא בדברים אופרטיביים למיניהם, לא בהעדר מנהיגות חזקה, אף לא בחולשת ההסברה

הבינלאומית שלנו. נראה שמקור איהיכולת הזו הוא דבקותנו הנמשכת לגרסה האוטופית והמנותקת של הציונות, ציונות שעדיין פוחדת להתחבר לשרשי קיומו של העם היהודי. ציונות זו הוגדרה כאן כ"ציונות הבריחה".

אם מדינת ישראל, בעצם קיומה, היא המימוש של ציונות הבריחה – אזי השמאל צודק, ואוטופיית השלום שלו היא אכן ההמשך העקבי שלה: ציונות אוטופית שקמה מתוך כוונה לבנות עולם חדש ומופלא עבור יהודים חדשים.

אולם דווקא אוטופיית השלום, שהביאה אותנו אל הגבול האחרון של בחירה בין חיים ומוות, מוכיחה את הצורך לחזור מציונות הבריחה אל הציונות הריאלית. אל הציונות שהיא המשך ההיסטוריה היהודית, מבוססת על הזיכרון היהודי, נשענת על התרבות היהודית ומבטאת את נצח ישראל.

תיאודור הרצל הדגול, החוזה והמתכנן הראשי של הפרוייקט הציוני, החל את דרכו בניסיון להביא את המוני היהודים **להתנצרות**. אין חדש תחת השמש. על-די התנצרות היה הרצל מממש את רעיון הנורמליזציה היהודית בגרסה עתיקת-יומין, שכן גם הנוצרים הראשונים שהיו, כידוע היטב, יהודים לכל דבר – בחרו להגיע לנורמליזציה בין העמים באמצעות התמוססות והיטמעות, רוחניות וקיומיות, בתוך אימפריה דתית-עולמית חדשה אותה יזמו והחלו בבנייתה. הם דגלו בעיקרון "אין רומי ואין יהודי", והסיסמה הזו נשמרה גם באימפריה החילונית שקמה בעקבות המהפכה הצרפתית הגדולה. להבדיל מהנוצרים הראשונים, לא היו אלה יהודים דווקא שהקימו בתחילה את התרבות המערבית המודרנית; אך הם, בהתלהבות רבה ותוך פרץ של אנרגיה משיחית-דתית ממש, אצרימיהרו להשתלב בה, כאשר חלק נכבד מהם רואה בהשתלבות זו דרך להשתחרר מיהדות-שוננות. כך מתגלגלת לה אוטופיית בריחת היהודים מיהדותם, חודרת את הקיום היהודי על דורותיו ומושכת חלקים גדולים מן העם היהודי לדרך האובדן – ולעולם אין בכוחה להביא לאובדן עם ישראל כולו. כך חדרה היא גם אל תוך הציונות, ובמובן מסוים אף **השתלטה** עליה. אך גם כאן אין בכוחה לנצח את היהדות, כפי שלא היה בכוחם של שום מלוכה, אימפריה, אידיאולוגיה או משטר, שניסו וחזרו וניסו.

היהודים ממדינת האוטופיה הקומוניסטית

א רק יהודים יוצרים אוטופיות, אך יהודים, בדרך כלל, מצטרפים בלהט לאוטופיות לא להם. ברוסיה הסובייטית, כמו בישראל, הוחדרה אגדה אל תוך המציאות. האינטליגנציה האופוזיציונית, שנולדה מחדש לאחר מות סטלין, השכילה ללמוד מניסיונם המר של האבות המהפכנים ומכאב התנסו-

טְחִי תִפְּל וַיִּפֹּל הָיָה נֶשֶׁם שׁוֹטֵף וְאַתְנָה אֲבָנִי
אֶלְגָּבִישׁ תִּפְּלָה וְרוּחַ סְעָרוֹת תִּבְקָע: וְהִנֵּה נָפַל
הַקִּיר הַלּוֹא יֵאָמֵר אֲלֵיכֶם אֵיךְ הִטִּיחַ אֲשֶׁר
טַחְתֶּם:

יחזקאל יג: ייא

היא התפוצצה עם בואו לעולם של תהליך אוסלו.

"קורבנות השלום"

"חיי אדם חשובים יותר מהאדמה"

"עם התקדמות בדרך השלום, הטרור הולך

וגובר"

"שלום עושים עם אויבים"

מטבעות לשון אורוליאניות ונוסחאות טירוף אלו צלצלו באוזניהם של יוצאי מדינת האוטופיה הסוב-ייטית באורח מופר להחריד. לפיכך אין זה מקרה כלל שהיו הם בין הראשונים שהבחינו במשמעות האמי-תית של "התהליך". התפרצות האוטופיה גורסת שלום הבקיעה את קרום המגן שהצליח עד כה לכסות ולאטום את הבעבע התת-קרקעי של אוטופיית הנורמליזציה הציונית. מילים מתות ומצלצלות טוב בדבר "שלום עכשיו" וחלומות סהרוריים על "מזרח-תיכון חדש" – החלו זורעים מוות ריאלי, מפלצתי ובלתי-אפשרי, מוות ההולך וחודר אל חיי האנשים בכאב פיסי ונפשי, הקורע את האדם, את לבו והגיונו לגזרים, בשתיקה שבאיי-יכולת לסבול את התגלמויות האימה. באין יכולת לסבול את המתרחש, מתעוררת ועולה ההשתוקקות לשכוח; לעשות הכל בכדי שזיכ-רון הסיוט יימחק מהיחיד, כמו גם מהתודעה הקולקטיבית של החברה.

משמעות הדבר, שהעניין איננו דווקא בכוונות זדון של צד פוליטי זה או אחר המעוניין בשכיחה והשכחה, בצירוף הנוסחה המפורסמת הרואה גבורה בהמשכם של חיי השגרה למרות הטרור, למרות הפּעַת והאימה. לא, זה לא רק עניין של תעמולה מתוחכמת. זו לבדה, עם כל עוצמתה, לא היתה מסוגלת לסמא, להחריש ולהקהות את התבונה בעוצמה שכזו. אלא לפני הכל מדובר בעבודה-עצמית החלטית, בתימרון-עצמי וש-ק-ר-עצמי, אשר עוזרים לברוח מן התמונות הללו, תמונות פיסות אברי גוף של בני-אדם המפוזרים על-פני כיכרות ורחבות, תלויים על עצים, מרוחים על-פני מרפסות. לבושי השחורים, העושים במלאכת הקודש, האוספים בקצב מתון של צעקה מחרשת את קרעי האדם שזה מקרוב היו בני-אדם בעלי שם ובעלי נפש; לבושי השחור הללו, בעלי עיניים כה יהודיות, מלאות כאב המופנם עמוק בפנים, המסרב לצאת החוצה ולזעוק. צעקתם הבלתי-נשמעת מחרשת אוזניים ומטרפת. האם ניתן לזכור כל זאת ולא לאבד את

תה האישית בהווה הסוציאליסטי, וכך הגיעה לבש-לות בעניין התוצאות הבלתי-נמנעות העולות ונובעות מיישום של חזונות אוטופיים למיניהם. לא מעטים מקרב האינטלקטואלים האלה הפכו למתנגדי משטר גלויים וסמויים, המודעים היטב לכך שהתנגדותם למשטר הקומוניסטי יעשה אותם, במוקדם או במאוחר, לתושבי ארץ הגולגא ולאסירי בתי-החולים הפסיכיאטריים. חלק גדול מקרב היהודים שבין המתנגדים, התעוררו ליהדותם לאחר מלחמת ששת הימים, והפכו ציונים: פשע כפול בעיני מדינת האוטופיה המרכסיסטית, שכן יש בו לא רק חתירה לעזוב אל המדינה "הציונית האימפריאליסטית", אלא בר-בזמן כפירה בעיקרון הקדוש של הדת הקומוניסטית. המשותף לקומוניזם ולנצרות הוא העיקרון האוניברסליסטי של "אין רומי ואין יהודי".

הציונים הללו, מתנגדי המשטר, שטיפחו את ציוניותם תוך מאבק קשה – לעיתים מאבק פוליטי ולעיתים מאבק רוחני פנימי נגד שלטון טוטליטרי שרדף אותם באכזריות וראה בהם אויבים מרים – ציונים אלה לא ייחסו למדינת ישראל האהובה והנערצת את חוק הטבע של יישום אוטופיות, חוק הקובע כי כל חזון אוטופי הופך, תוך כדי ניסיון הגשמתו, לסיוט קפקאי. הם לא יכלו לדעת שבאותה עת בה השלטונות הסובייטיים שולחים אותם לבתי-סוהר משום שמלחמת ששת הימים הרחוקה החזירה אותם ליהדותם, הנה דווקא שם, במדינת ישראל, פותחים חוגי אינטלקטואלים בעלי-השפעה במסע אינדוקטרינציה אנטי-ציונית, שתוצ-אותיו הקשות והמחרדות עוד יתגלו במשך הזמן כסכנה ממשית לעצם הקיום של מדינת ישראל, וכאיום מתמיד על חייהם של אזרחיה היהודיים.

גם כאשר עלו ארצה מרוסיה, לא ידעו הציונים התמימים הללו כי הציונות כבר הולכת וחדלה להיות כאן דבר שבאופנה. הם עוד המשיכו, זמן רב, להיות ציונים-אנכרוניסטים; הם היו תמימים עד כדי-כך, שסברו כי הציונות מהווה המשך עקבי של תולדות עם ישראל לדורותיו. הם לא היו מודעים לכך כי הציונות של מדינת ישראל היא אוטופיה, שאינה נשענת על המשכיות קיומו של העם ולא על תורת אבותיו, כי אם על רעיונות מלאכותיים ומופשטים ועל התכחשות להיסטוריה היהודית ולערכים היהודיים האותנטיים. הם לא היו יכולים לדעת שאוטופיית בריחת היהודים מיהדותם, עליה בנויה המדינה שנחשבת בעולם למדינת היהודים, עוד תתפוצץ אל פניהם, ויחד עימם אל פניו של עם ישראל כולו.

תהליך השלום

עַן וּבִנְעַן הִטְעוּ אֶת-עַמִּי לֵאמֹר שְׁלוֹם וְאֵין שְׁלוֹם
וְהוּא בְּנֵה חֵץ וְהָנֵם טַחִים אֹתוֹ תִּפֹּל: אָמַר אֶל-

שפיות הדעת? האם ניתן להמשיך בחיי שגרה כשאתה זוכר?

לא, העניין איננו רק בשיטות האינדוקטרינציה, תהינה מתחכמות ומשפיעות כפי שתהיינה. העניין הוא בראש ובראשונה הצורך הנפשי לשכוח, לא לדעת, לא להפנים, לברוח מן המציאות הנוראה הזו, מהאמת.

אוטופיה עושה זאת. היא מאפשרת להתעלם מהאמת הבלתי־אפשרית. היא הנותנת נתיב להחלפת המציאות הקשה, עימה אי־אפשר להתמודד, והמרתה במציאות אשלייתית, דמיונית, נוחה, שקטה ומקלה. מציאות שבנויה כולה על מילים שנשמעות טוב. וכך בריחה מן התוצאות הבלתי־נסבלות של מהלך־יישום־האוטופיה – מחזקת ומייצבת את האמונה האוטו־פית. כך אוטופיית בריחת היהודים מיהדותם, הנוש־את בחובה אסון רוחני, הופכת לאוטופיית "השלום" המביאה אסון פיסי, מוות ממשי.

הבריחה מן החיים

עֲלֵמֵנו לִיצוֹר שְׂכַחָה יֵשׁ צוֹרֵךְ בְּמִלִּים, הַרְבֵּה־הַרְבֵּה מִלִּים. מִלִּים שִׁישְׁתִּיקוּ אֶת הַאִלְמוּת הַרוּעֵמֶת שֶׁבְּכַאֵב. שֶׁפֶע מִלִּים רִיקוּת, חוֹזְרוֹת עַל עֲצֵמָה שׁוֹב וְשׁוֹב, מִטְשֵׁטְשׁוֹת־הַכְּרָה וְעוֹזְרוֹת לְבָרוּחַ לֹא רַק מִן הָאִמּוּת הַבְּלִת־נִסְבֵּלֶת, כִּי אִם גַּם מִצֶּלֶם הָאֲנוּשׁ שֶׁבָּאֲדָם. שֶׁהִרִי מִמִּלִּים הַרִיקוּת הַלְלוּ נִוְעָדוּ לְהַצְדִּיק אֶת אוֹטוֹפִיִּית הַמוֹת בַּעֲלֵת הַשֵּׁם הַמִּפְתָּה "שְׁלוֹם". וְהֵן אֲכֵן מִצְדִּיקוֹת אֶת הָעֵבֹדָה הַזֶּרָה שֶׁל הַקְּרֵבֶת קוֹרְבָנוֹת־אֲנוּשׁ עַל מִזְבַּח הָאוֹטוֹפִיָּה – הַקּוֹרְבָנוֹת הַהִכְרָחִים וְהַבְּלִת־נִמְנָעִים מִבְּחִינַת הַחֻקִּיּוֹת שֶׁל יֵישׁוּם אוֹטוֹפִיָּה.

"רוח רעה נודפת מגוויותיהן של המילים המתות" אמר המשורר הרוסי ניקולאי גומילוב. מילים מתות הן מילים המטשטשות ומסלפות את ההבנה שבין טוב ורע ובין אמת ושקר, מילים שנמחקה באכזריות המשמעות המקורית שלהן. הנוסחה של המשורר הרוסי מקבלת נימה אחרת כאן, בארץ הקודש.

אזור זה איננו רק המקום בו מושרשת משמעות קיומו של עם ישראל. זהו גם אותו האזור בו החלה לראשונה, לפני כאלפיים שנה, בריחת היהודים מיהדותם. היא החלה כאן, בניסיון של קומץ יהודים ליצור את הדת האוניברסלית – דת שהוגדרה על־ידי פילוסוף נוצרי דווקא, ווסילי רוזאנוב בספרו הכנסייה הרוסית, כ"דת הסוגדת לארון המתים". דת כלל־אנושית זו, הגורסת שלום ואהבה, שמה לה למטרה להחליף את תורת החיים של עם ישראל, לבוא במקום האמת האלוהית המקורית ולהחליף את היהודים עצמם.

כך נוסדה לראשונה הציוויליזציה המכונה על־ידי היהודים "הנורמלים" יודו־נוצרית, המושכת אותם אליה גם כיום. ואילו יהודים נאמנים לדתם נתפשים על־ידי הנוצרים כ"כוחות החושך", זאת בטרם הפכו ל"אויבי התבונה" בשלב החדש, המודרני והמתקדם של התפתחות הציוויליזציה הזאת. כל המעגלים וההתגלמויות של אוטופיית בריחת היהודים מיהודותם נשנות וחזרות אל אותו דגם של הנצרות, בשינויי צורה תקופתיים: ניסיונות ההתבוללות, הסוציאליזם והקומוניזם, אוטופיית הנורמליזציה הציונית, ובצורה מובהקת ואולי המסוכנת ביותר – אוטופיית השלום של אוסלו.

זו האחרונה היא האוטופיה הקרובה ביותר למקור רה הנוצרי. בדיוק כמו דת־האם, גם היא שמה לה למטרה להחליף את תורת החיים של עם ישראל, את אמיתו האלוהית המקורית, את היהדות. מטרתן, הנעלה בעיני חסידיהן, מצדיקה אף רדיפת יהודים – רוצחי איש־שלום בשם ישו או רוצחי השלום עצמו. גם כאן, תחת מסווה המילים היפות נסתרים דמעות ומוות – מחיר הכרחי שנגזר בידי שתי הדתות הללו על היהודים. עם ישראל הוא קורבן־עולה אותו הן מקריבות על מזבח ערכיהן הנשגבים. גם דת השלום הישראלית, כמו דת הנצרות, באה להחליף את המציאות הקיימת במציאות מיתולוגית. הווה אומר: גם היא אינה אלא בריחת מאמיניה מן המציאות הממשית והריאלית. זוהי אוטופיה מסוכנת ביותר, משום שניסיון יישומה נעשה כאן, בארץ ישראל, במקום שבו מילים של אמת וחיים מחוברות אל מקורן הנצחי. במקום שבו סילוף משמעות המילים – משמעו בריחה לקראת מוות.

שתי אוטופיות הבריחה

"אם תרצו, אין זו אגדה"

הַשְׁתַּפְּפוּת־הֵיטֵר שֶׁל הַיְהוּדִים בְּאוֹטוֹפִיּוֹת וְתוֹנֵרוֹת עוֹת מְשִׁיחִיּוֹת־חִילוֹנִיּוֹת מוֹדֵרְנִיּוֹת לְמִינֵיהֶן, שֶׁהֵיא הַבִּיטוּי הַמּוֹבֵהֵק שֶׁל אִיוּי בְּרִיחַת הַיְהוּדִים מִיְהוּדוּתָם, הֵנָּה מַחֲלָה כְּרוֹנִית הַרוּדֶפֶת אוֹתָנוּ מִתְחִילַת הָעֵת הַחֲדָשָׁה. עַל־כֵּן כֹּה בִלְטוּ הַיְהוּדִים הֵן בְּקֶרֶב הָאִיִּדְיֹאֲלוֹגִים וְהַמְנַהֲגִים שֶׁל הַתְּנוּעוֹת הַסוֹ־צִיאֲלִיסְטִיּוֹת בְּאִירוּפָּה, וְהֵן בְּקֶרֶב הַמַּהְפָּכִים בּוֹלְשֶׁבִי־קִים וּמְקִימֵי הַמְּשִׁטֵּר הַקוֹמוּנִיסְטִי בְּרוֹסִיָּה הַסּוֹבִיֵּטִית לְשַׁעֲבֵר. לֹא בְּכַדֵּי פֶרֶץ הַסּוֹצִיאֲלִיזְם, בְּרַעַם הַמְּכַרֵּעַ, גַּם אֵל תוֹךְ הַמַּהְפָּכָה הַצִּיּוֹנִית. הָאוֹטוֹפִיָּה הַמְּקוֹרֵית שֶׁל הַרְצֵל הֵיטֵר רַכָּה מְדִי וְנַעֲדָרָה אֲנֵרְגִיָּה מְשִׁיחִית וְבִלְת־נִשְׁלֶטֶת, שֶׁתְּצַלִּיחַ לְהַפּוֹךְ אֶת הָאֲגָדָה לְמַצִּיאוֹת. אוֹתָהּ הָאֲנֵרְגִיָּה שֶׁמִּילָאָה בִּלְהֵט אֶת לְבַב־תֵּיהֶם שֶׁל חֲנִיכֵי הָרוּחַ הַבּוֹלְשֶׁבִיקִית. חֲזוֹן הַשְּׁלוֹם שֶׁל אוֹסְלוֹ הַחֲלִיף, לְמֵרָאִית עֵינַי, אֶת חֲזוֹן הַצִּיּוֹנוֹת הַסּוֹצִיאֲלִיסְטִי; אֲךָ הָאִמּוּת הֵיא שֶׁהוּא הַמְּשִׁיךְ בּוֹ

החילוני. זו היתה התשובה החלופית נגד הזהות היהודית הדתית מזה והלאומית מזה.

אליעזר שביד, הציונות שאחרי הציונות,

הוצאת הספרייה הציונית העולמית, ירושלים, תשנ"ו (1996), עמ' 52.

תראה, כולנו הרענו להסכם אוסלו למרגת שלא נולד באופן דמוקרטי. בעניין זה, מה שהימין טען היה נכון... רק ברגע האחרון הוא הוצג כמין עסקה של לקבל או לדחות.

פרופ' יולי תמיר בריאיון להארץ, 13.8.1999.

האסכולה הדמוקרטית הטוטליטרית... יסודה בהנחה שקיימת אמת אחת ויחידה בפוליטיקה... הפרדוקס של הדמוקרטיה הטוטליטרית... על קושי זה אפשר להתגבר רק מתוך שרואים את בני-האדם לא כמו שהם למעשה, אלא כמו שהם עתידים ומיועדים להיות... במידה שהם סוטים מן האידיאל המוחלט, רשאים אנו להתעלם מהם, מותר לכפות עליהם או להטיל אימה עליהם כדי שיתאימו עצמם לאידיאל הזה, ולא יתפרש יחס זה כהפרה ממשית של העיקרון הדמוקרטי.

יעקב טלמון, ראשיתה של הדמוקרטיה הטוטליטרית

(ת"א, דביר, הדפסה רביעית, תשמ"ז), עמ' 1,2,3.

המשיחיות הטוטליטרית נתגבשה לשיטה בלעדית שבא-יכוחה החלוצים, הרואים עצמם כנאורים שבחברה, זכאים ואף חייבים, לכפות על המסרבים את מידותיה הנאות של החירות.

יעקב טלמון, שם, עמ' 5.

היו פגמים דמוקרטיים קשים בתהליך הזה. בכל זאת, אימצנו אותו בהתלהבות, מבחינתי בצדק... אני מניחה שאנחנו לא רוצים שלום דיקטטורי. זה לא. אבל גם זו שאלה שקשה לענות עליה בכנות. כי אם היו אומרים לנו: "בסדר, רבותי, תהיה פה דיקטטורה לשנה ובסופה יהיה שלום, והשלום הזה יביא לרווחה ולצדק", האם אנו קונים את זה או לא?...

יולי תמיר, שם.

אופוזיציה הנכנעת ללחצי הממשלה, החוששת פן יאשימו אותה בהאשמות כזב של המרדה או "הסתה", החוששת שתעמוד לדין על הפרת התקנות הלא-חוקיות נגד מחאות לגיטימיות ועל התעלמות מההפרות הבלתי-מוצדקות של חופש הביטוי, בקיצור – אופוזיציה החוששת ללכת לבית-הסוהר ולהיות מוצאת מחוץ לחוק

באופן העקבי ביותר. השוני בתוכן הרעיוני שבין שני הפרוייקטים אינו יכול לטשטש את עובדת קיומה של קירבה נפשית עצומה ביניהם: שניהם שייכים לאותה כנסייה של דת חילונית-אתיאיסטית, אשר באה להחליף את הדת הטרנסצנדנטית הנרדפת על-ידה. הדבק אשר שימש ללישת חזון הציונות הסוציאליסטי, הוא ששימש לחזון המזרח-תיכון-חדש, שני המנועים מולאו באותו הדלק, שתי האורטוריות מושרות על-ידי אותה המקלה.

סוד הדמיון טמון בעובדה שאוטופיית השלום והחליפה את קודמתה – בדיוק בשעה שזו מצתה את עצמה ונרגעה בשובע חומרי. לאותו תהליך שקיעה שייך הזרם הרביזיוניסטי, הלאומי בתחילת דרכו, אשר לא במקרה כבה והתנוון. באי-יכולתו לשמר עצמו כאידיאולוגיה טהורה, הפך למטריאליזם אשר נלמד בהצלחה בבתי-הספר של אדוני הארץ, וכך הצליח להסתגל לשליטתם הבלתי-מעוררת ולהישמע לדרושותיהם המוחלטות. הפוליטיקה הקוטבית של שמאל-ימין במישור המאבקים הבין-מפלגתיים, בהחלט יכולה ליצור אשליה כי קיים שוני. אך אין ביניהם שוני מהותי, שכן הם עומדים על אותו משטח רוחני בעצם, גם אם מחזיקים הם בידיהם סיסמאות מנוגדות. מה שאצל האחד נראה כאמונת-שקר, מופיע אצל השני כשקר של ציניות פוליטית ללא-כל-אמונה, המתבטאת בהסתגלות בלתי-מוסרית ואופורטוניסטי-טית למצב אותו יוצר הצד הראשון. תחילתו של השקר המשותף היא בסירוב של שני הצדדים להכיר בכך שציונות הנורמליזציה היא חלופה כוללת ליהדות ואנטי-תזה גמורה לה, והיא דרך להפיכת היהודים לעם אחר. המכאניזם המפעיל את השקר המשותף הזה הינו שלטון אבסולוטי ובלתי-נבחר המופיע בדמות "הדמוקרטיה": פסוודו-דמוקרטיה מחרידה, שכל תפקידה לשמש כלי מלחמתה של מדינת ישראל נגד יהדותה, ובעת האחרונה נחשפת יותר ויותר כמלחמת מדינת ישראל בעצם קיום עצמה.

על הדמוקרטיה

בעקבות מלחמת ששת הימים התעוררה בחברה הישראלית מגמה של שיבה אל השורשים היהודיים. אולם תוך כדי כך התחיל התהליך הנגדי שצבר תנופה בשנות השמונים והצליח לבסוף להתגבר על הכמיהה לשורשים יהודיים: התקטבות העימות סביב הציונות הדתית ו"הכפייה הדתית", והתקטבות הפולמוס על "ארץ ישראל השלמה" גרמו להעלאת הדמוקרטיה הליברלית וסולם ערכיה למעמד של השקפת עולם כוללת, המעצבת את הזהות האישית ואת אורח החיים של אנשי השמאל

מובילים אותנו בפעם השנייה כמו צאן אל הטווח. מתי העם היהודי ילמד להגן על עצמו:

מתגובות של אנשים לכתבות של מעריב אינטרנט, 22.03.2002

בשם כל בני הארבע־עשרה במדינת ישראל: אנחנו רוצים לחיות.

מתוך פנייתה של רבקי קורד, תלמידת כיתה ט' של בית־הספר "בית שולמית" בירושלים לראש הממשלה שרון ולשרת החינוך לימור לבנת תוך ביקור נרחבים לאחר רצח שושי ברישי, 7.11.2001

חטא נורא ואיום חוטא מי שמאשים בשואה ובאנטישמיות את היהודים עצמם. אולם הזהירות המוצדקת והמובנת מפני דבר שכזה, לעיתים מונעת מאיתנו מלעשות חשבון־נפש עמוק והכרחי, שבלעדיו נגזרים היהודים שוב ושוב לחזור לאותם מצבי איום על עצם החיים. ברור כי הסכנה יוצאת מאויבי ישראל, לא מהיהודים. על היהודים מוטלת אחריות לא על האיום המתמיד הזה כשלעצמו – אלא על הסירוב להפיק לקחים ממנו.

הציונות המדינית באה להעניק פתרון בטוח וסופי לשאלת היהודים – עלידי הפיכתם לעם ככל העמים. ולפני מספר שנים נדמה היה כי היא אכן הקדימה ויצרה אלטרנטיבה אמיתית לפתרון הסופי הנורא שהוצע עלידי הנאצים. אלא שדרך הנורמליזציה לא עמדה, וכלל לא יכולה היתה לעמוד, במבחן קיומי והיסטורי. כיום מדינת ישראל היא המקום היחיד בעולם בו היהודים נרצחים, באופן מתוכנן ושיטתי, בשל היותם יהודים.

הציונות המדינית צמצמה את שאלת היהדות עד לנושא האנטישמיות בלבד, ואת התשובה לאנטי־שמיות – רק עד עניין הקמת המדינה. הרצל וההולכים אחריו לא התחשבו בעובדה כי היהדות היא דת, תרבות וציוויליזציה בעלת יעוד מיוחד, ולא סתם שבט של אנשים מוזרים שלא ברור מדוע ולמה הם שנואים כל־כך עלידי סביבתם הלא־יהודית. הרצל יצר חזון של המדינה הלאומית־יהודית שתהיה ככל המדינות הלאומיות, והדבר תאם אז בהחלט את רוח הזמן. הוא היה סבור כי קיומה של מדינה כזאת יביא סוף־סוף קץ לאנטישמיות. אך נתברר כי רוח הזמן היא דבר משתנה: כיום מוכן העולם הנאור לקבל את הלאומיות הפלשתינית, אך לא את הלאומיות היהודית. יתרה מזאת, התנגדותו של העולם הפכה בימינו לאנטישמיות שנדמה לעתים כי היא סוללת דרך לקראת שואה שנייה.

התברר כי לא ניתן להבטיח מדינת יהודים ברת־קיימא על יסוד שלילי – היותה אלטרנטיבה לאנטישמיות. אם נקודת המוצא של הציונות והנמקת זכות ישיבתנו כאן מותנית רק בהסכמת אומות

משום שהיא ממלאה את חובתה המוסרית – איבדה את זכותה למלא את התפקיד המיועד לה בדמוקרטיה ליברלית.

דן נמרוז, "רגע האמת הישראלי – מבט מצפון אמריקה" נתיב, גיליון 1996/2, עמ' 19.

על ציונות הנורמליזציה והשואה

רְבוּ מְשֻׁעָרוֹת רֵאשֵׁי שְׁנָאֵי חֲנָם

עֲצָמוּ מְצַמִּימֵי אֵיבֵי שְׁקָר אֲשֶׁר לֹא־גִזְלֵתִי אֶז אֲשִׁיב

תהילים, ס"ט: ה

החתומה מעלה ורבים בקרב המתנחלים, מסתובבים בתחושת מועקה הולכת וגדלה, ופורקן אין. אילו היינו צריכים לבחור בסמל לביטוי הרגשתנו, היינו בוחרים בתמונתו של מונק "זעקה". הזעקה הדמומה, המתפשטת בגלים הולכים ומתרחבים בנפש, באין משמיע ואין שומע. בניגוד גמור לדרשה הלא־מוסרית המופנית אלינו בדמות המשפט "איפוק הוא כוח", אנו יודעים ממקורותינו שהזעקה נדרשת מאד בשעת צרה. "קול ברמה נשמע, נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה..."

אסתר זילבר־ויתקון, "חטא השתיקה", מקור ראשון, 23.11.2001

דם יהודי הפקר!!! אפשר לומר בוודאות שזוהי פעם ראשונה מאז השואה בה מותר דמם של יהודים. רצח יהודים הוא שגרת, טריוויאלי, וזוכה להבנה, ללגיטימציה מאומות העולם השונאות אותנו משחר ההיסטוריה. היום ניתן לרצוח יהודי ללא חשש, כי היהודים מפחדים להגן על עצמם.

זוהי רק ההתחלה, לאחר שהרגילו את היהודים להישחט, תיכון כאן 'הפסקת אש', כלומר הנאצים־הערבים ימשיכו לרצוח יהודים, והיהודים ימשיכו לדבר 'שלום', והאמריקאים יהיו happy, וקופי ענן יהיה happy, עולם כמנהגו ושרון ימשיך "להנהיג" את ממשלת אוסלו אל קברי היהודים.

קורבנות השלום... ומוסיקה מהר. צריך מיד להודיע שהם קורבנות השלום, ולשים מוסיקה ולבלבל את המוח עד הפיגוע הבא.

כל אלו שלא הבינו מה קרה בשואה. לכל אלו שלא הבינו איך זה שעם היהודי הלך כצאן לטבח...הנה התשובה – הסתכלו על עצמנו, וראו כי לא השתנה דבר!

אחרית דבר. חזרה אל עצמנו.

אַתָּה תִּקּוּם תִּנְחַם צִיּוֹן פִּי־עַת לְחַנְּנָה פִּי־בָא מוֹעֵד :

פִּי־רָצוּ עֲבָדֶיךָ אֶת אֲבִנְיָה וְאֶת עֲפָרָה יִחַנְּנוּ :

תהילים, קב: יד-טו

העולם לקיום מדינת-מקלט לעם נרדף, ללא כל זיקה היסטורית, רוחנית ומטה-פיסית של העם עצמו לארץ זו, לציון, לבית-המקדש, שיהוו הן מקור ויסוד קיום האומה – הרי אין לה למדינת ישראל של היום שום אפשרות להתקיים בתור מדינת יהודים, ואף לה-תקיים בכלל.

★

אולי מדינת הנורמליזציה היתה אמורה לקום דווקא כאן, בארץ ישראל, ולו על-מנת להקצין ולחדד את הביטוי הסופי, הרה-האבדון, של מגמת בריחת היהודים מעצמם. אולי נועדה המדינה הזו להביא את היהודים הבורחים מיהדותם דווקא בארץ ישראל, עד אל הגבול האחרון של חיים ומוות. אולי דווקא על רקע המאמץ הכה נועז של מדינת ישראל "לעשות שלום" קמו עלינו מערב וממערב, והשנאה התהומית נתגלתה דווקא לגבי היהודים אשר כל תקוותם היתה שהציונות תשחרר אותם מהאנטי-שמיות ומהיהדות גם יחד. התקווה לא התגשמה, לקחי השואה שלא נלמדו חוזרים ומחוזרים אותנו לשאלות קיומיות ומטה-פיסיות מעמיקות. הצבא והניצחון במלחמה, המנהיגים הטובים, השינויים במערכת הפוליטית – כל אלה דברים חשובים ונחוצים בהחלט, אך אין בהם בלבד כדי לפתור את שאלות הקיום ומהות הקיום שלנו. חזרה לעצמנו היא הדרך.

שיבה לעצמנו אינה בהכרח חזרה בתשובה לפי הפירוש הדתי של המושגים האלה. אינני בטוחה כי את הפירוש הזה ניתן בכלל לייחס אל מדינה, מבלי להפוך אותה לאליל וליצור סביבה פולחן פגאני-פשיסטי. שיבה לעצמנו במישור המדינה היא אולי בראש ובראשונה שיבה לאברהמיות היהודית המקורית שלנו – היכולת והיעוד של יהודים להיות מעבר, להיות שונה, להיות עצמי ולא דומה.

הנה, אין עוד לאן לברוח, הגענו אל התחנה הסופית. כאן מכריחים אותנו, בדם וייסורים, לעצור, לקחת פסק-זמן למחשבה ולהחליט מי אנו. כאן מכריחים אותנו לומר לא רק לעמים זרים אלא בראש ובראשונה לעצמנו, כי הציונות שלנו היא חזרה לעצמנו, שיבה לארץ-ישראל, לירושלים, להר-הבית. אנחנו באנו. אנחנו לא נלך מפה לשום מקום. אנחנו נשארים כאן. כאן הבית שלנו. כאן ארצנו. ■ כאן ציון.

ז'אן פול סרטור טען כי הזהות היהודית היא פועל יוצא של יחס האנטישמים אל היהודים. כיום מוצאת עצמה מדינת ישראל מוכיחה ומאשרת הגדרה זו. ככל שמתאמצת היא יותר להתנתק מיהדותה – כך רודפת אותה האנטישמיות הערבית והאירופית. ככל שמוסיפה ומשתדלת היא למחוק מהווייתה את מאפייני היהדות, נלחמת בהחלטיות בכל מה שיש לו ריח יהודי, וככל שמביעה היא נכונות הולכת וגדלה לוותר על כל אשר מגלם את ההיסטוריה היהודית שלה – כך חוזרת יהודיותה ונוקמת בה, באמצעות פצצות תופת ופיגועי דמים, שכול ודמע וכאב ותימהון. וכך השנאה המקפת אותו סביב, משיבה לעם היושב בציון את זיכרונו ההיסטורי, את עברו, את עצמותו. שילת היהודי הישן – הגלותי, הבזוי, שאינו יודע להגן על עצמו מפני האנטישמים – הובילה את ציוני-הנורמליזציה אל החטא הבלתי-נסלח של בוז לניצולי השואה, ואולי אף לקורבנותיה: "כיצד הלכו כצאן לטבח", "מדוע לא נלחמו", "סבון"... השואה אמנם יצרה דחף טראגי להקמת מדינת ישראל. אך השיעור רים מן השואה לא נלמדו כאן, אם בכלל ניתן ללמוד שיעורים כאלה. כאן אף ניסו לשכוח ולהשכיח אותה – שהרי זיכרון השואה לא היה מתיישב עם בניית הישראלים החדשים, שזהותם נועדה להיות ההיפך הגמור מן היהודי הישן. גם כאשר חדלה המגמה של שכחת השואה, לא באה מודעות לזיקה הקיימת בין העובדה שהישראלים החדשים רואים את היהודים הגלותיים כמותעבים, נבזים וכעורים ביסודם – לבין ראייה דומה שרואים האנטישמים את היהודים והישראלים. תהליך אוסלו בא לנקום בנו, בא לזרוק אלינו בחזרה את הסיסמאות לעיל אותן זרקו הישראלים החדשים בפני היהודים שבאו מן התופת. תהליך אוסלו הוא הצל של הבגידה-העצמית שלנו. צל הבריחה שלנו מעצמנו. צל בריחתנו מהיהדות. תהליך אוסלו ודם קורבנות השלום הם צל השואה, שאנו רצינו לשכוח אותה.